

3 pav. XVI–XVII a. koklių fragmentai. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 3. Stove tile fragments, 16th–17th centuries.

radinius datuojamas XVI–XVII a. Toliau, H_{abs}. 116,2 m, fiksuotas gelsvo smėlio sluoksnis – įžemis.

Tyrimų metu rasta ir inventorinta 311 radinių: 288 XVI–XVII a. buitinės keramikos šukės. Didžioji šukių dalis neglazūruota, puošta horizontalių linijų, kartais bangelių ornamentu (2 pav.). Pasitaikė ir pavienių šukių su žalia ir ruda glazūra. Aptikti 6 XVII–XVIII a. stiklo dirbinių fragmentai. Suregistruoti 9 XVI–XVII a. dubeninių koklių ir 8 XVII–XVIII a. plokštinių koklių fragmentai, dalis jų buvo su augalinės puošybos elementais (3 pav.). Taip pat aptiktas smarkiai korodavęs Zigmanto III Vazos šilingas. Radiniai perduoti KšM.

Kruonis Manor Site

In 2022, a single trench (total area of 15.75 m^2) was excavated at the Kruonis Manor site, located at 11 Slavų St. (Kaišiadorys district). A stone foundation bound with brick rubble and lime mortar was discovered at a depth of approx. 50 cm (H_{abs} = 117.03 m). The foundation should be dated to the 19th century, since the building itself must have been built after the Napoleonic wars with Russia in 1812. A 15–30 cm thick, dark grey sand layer was recorded under the foundations, and it contained 16th–17th-century potsherds that are likely associated with Kruonis Manor (Figs. 2–3).

Algirdas Kalinauskas,
Irmina Kaminskaitė

Jėzuitų rūmai Vingio parke Vilniuje

Vilniaus mieste, sklype M. K. Čiurlionio g. 110, Vilniaus universitetas įgyvendina projektą „Vilniaus universiteto Botanikos sodo infrastruktūros objektų atnaujinimas didinant galimybes plėtoti švietėjišką ir kultūrinę veiklą“. Tyrimų vieta patenka į jėzuitų vienuolyno ir kitų statinių komplekso (UK 33873) bei Vingio parko (UK 30663) teritorijas.

Teritorija, kurioje šiuo metu įsikūręs universiteto Botanikos sodo Vingio skyrius, priklausė Vilniaus miestui nuo 1441 m. Nuo XVI a. pradžios ši Lukiškių priemiesčio dalis priklausė Radviloms. 1551–1565 m. dvarą valdė LDK didysis kancleris ir Vilniaus vaivada Mikalojus Radvila Juodasis. Jam valdant XVI a. viduryje pastatyti mediniai dvaro rūmai. Po tėvo mirties Stanislovas Radvila 1593 m. Lukiškių dvaro dalį su rūmais užrašė universitetą įkūrusiems jėzuitams. 1646–1648 m. perstatyti rezidencijos rūmai, įveistas sodas, iškasti keli tvenkiniai, fontanai, teritorija aptverta tvora. 1756–1761 m. rekonstrukcijos metu pastatomi J. K. Glaubico suprojektuoti didingi triaukščiai rūmai su mansardomis ir maro aukų globėjos Šv. Rozalijos koplyčia. Napoleono karų metu rūmai smarkiai nukentėjo, juos 1813 m. perėmė valstybės iždas. Po 1826 m. čia įsikūrė kareivinės, artilerijos mokykla, parako sandėliai. 1832–1842 m. veikė Medicinos chirurgijos akademijos Veterinarijos fakultetas. Po 1850 m. įsteigta pieno ir kumyso ferma. 1870 m. galutinai nugriauti reprezentacinių rūmų likučiai. 1921 m. Vingio ferma perduodama S. Batoro universiteto botanikos sodui steigti. Nuo 1940 m. veikia Vilniaus universiteto botanikos sodas.

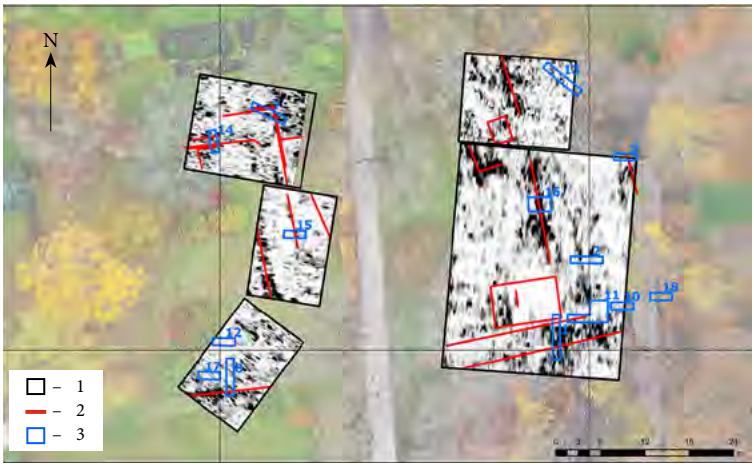

1 pav. Jėzuitų rūmų teritorijoje atlikti tyrimai georadaru: 1 – georadaru žvalgyti plotai; 2 – aptiktos anomalijos; 3 – šurfai. I. Kaminskaitės brėž.

Fig. 1. Surveyed areas of the Jesuit Palace grounds: 1 – areas scanned with georadar; 2 – detected anomalies; 3 – test pits.

Archeologinius tyrimus sodo teritorijoje atliko A. Astrauskas 1991 m. (*LIIR*, f. 1, b. 1863). Iš viso žvalgyti 3 plotai – buvusių arklidžių, ilgojo šiltnamio ir šiluminės trasos vietose. Nustatyta, kad ilgasis šiltnamis galėjo būti statytas dviem etapais: 1700–1703 m. ir XIX a. II pusėje. Likę pastatai datuoti XIX a.

Žvalgomieji tyrimai vykdyti dviem etapais: pirmuoju etapu georadaru buvo žvalgytas bendras 1413 m^2 plotas siekiant lokalizuoti Jėzuitų rūmų kontūrus (1 pav.). Antru etapu buvo ištirta 19 įvairaus dydžio šurfų (viso 82 m^2) (2 pav.). Vykdant tyrimus spėjamų rūmų vietoje buvo

2 pav. Jėzuitų rūmų teritorijoje tirtos vietos: 1 – šurfai; 2 – sklypų ribos; 3 – 1991 m. tyrimai; 4 – saugomos teritorijos ribos; 5 – paviršiaus radiniai. I. Kaminskaitės brėž.

Fig. 2. Area plan of the Jesuit Palace grounds: 1 – test pits; 2 – land plot boundaries; 3 – 1991 excavation; 4 – protected area boundary; 5 – surface finds.

3 pav. Šurfo 16 griuvenų sluoksnis. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 3. Rubble deposit in test pit 16.

0 5 cm

4 pav. XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukės. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 4. Household pottery sherds, 17th–18th century.

0 3 cm

5 pav. Metaliniai radiniai: 1 – Jono Albrechto pusgrašis; 2 – Stanislovo Augusto Poniatovskio 2 grašiai; 3 – XIX a. medicininis 2 drachmų svorelis; 4 – puošybos detalė. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 5. Metal artefacts: 1 – John I Albert półgrosz coin; 2 – Stanisław August Poniatowski 2-grosz coin; 3 – 19th-century 2-drachm medicine weight; 4 – decorative ornament.

6 pav. Šurfe 11 aptiktas PV Jėzuitų rūmų kampas. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 6. The SW corner of the Jesuit Palace found in test pit 11.

7 pav. Šurfe 5 aptiktas tvoros mūro fragmentas. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 7. Fence brickwork fragment found in test pit 5.

fiksuojami 1–1,5 m storio griuvenų sluoksniai (3 pav.), kurie turėjo susiformuoti 1870 m. galutinai nugriovus reprezentacinių rūmų likučius. Po griuvenų sluoksniu, 11 šurfų (1, 5–8, 12, 14–18), fiksuotas XVII–XVIII a. 10–40 cm storio tamsiai pilko smėlio užpildo kultūrinis sluoksnis su radiniais (puodų šukės, monetos) (4–5 pav.).

8 pav. Šurfe 7 aptikto akmenų grindinio fragmentas. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 8. Cobblestone pavement fragment found in test pit 7.

Aptikta su rūmų laikotarpiu susijusių statybos konstrukcijų. Šurfuose 1 ir 11, 1 m gylyje, aptiktas Jėzuitų rūmų PV kampas, datuojamas XVI a. pabaiga–XVII a. (6 pav.). Pamatas mūrytas iš gelsvų 32x16,5x9, 34x16x8 cm dydžio plytų, plytų rišimas renesansinis – ilginių ir trumpinių plytų eilės. Aptikta pavienių XVII–XIX a. datuojamų radinių. Šurfe 5 aptiktas XVI a. pabaigos–XVII a. tvoros pamatas (7 pav.), statytas iš tokių pat plytų kaip aptiktas rūmų pamatas. Ši tvora pagal ikonografinius šaltinius stovėjo palei pagrindinį įvažiavimą iš Š pusės. Šurfe 7 tamsiai pilko smėlio sluoksnyje, apie 90 cm gylyje, atsidengė akmenų grindinys (8 pav.). Tai galbūt rūmų Š pusės kiemo riba, nes Š akmenys yra kur kas stambesni (30x15, 40x30 cm) už vidinius (10x10, 10x5 cm). Grindinys pagal radinius datuojamas XVII–XVIII a.

Tyrimų metu inventorinti 154 radiniai: XVII–XIX a. buitinės keramikos (4 pav.), XVII–XVIII a. koklių fragmentai, XV a. pabaigos–XIX a. monetos. Aptiktų ypačiųjų radinių daugumą sudarė XVIII–XIX a. sagos su plokščiu arba išgaubtu fasadu. Aptikta Pirmojo pasaulinio karo „Pickelhaube“ šalmo plokštelių, kurios buvo tvirtinamos šalmo dirželio išorėje. Taip pat verta paminėti XVIII–XIX a. 2 drachmų farmacininko svorelį (5: 3 pav.) Tarp puodų šukių vyravo neglazūruota ir rudos glazūros keramika, taip pat pavienės šukės su žalia ir gelsva glazūra. Tarp koklių fragmentų rasti plokštiniai, karniziniai ir kampiniai kokliai tamsiai ruda glazūra, kurie yra būdingi XVIII a. ir sutampa su rūmų pastatymo laikotarpiu. Radiniai perduoti LNM.

Jesuit Palace in Vilnius Vingis Park

In 2022, a 1,413 m^2 area was scanned with georadar and 19 test pits of various sizes (total area of 82 m^2) were excavated at the Jesuit Palace site at 110 M. K. Čiurlionio St. in Vilnius (Figs. 1–2). Although it was well known that the palace was completely demolished in 1870, the SW part of the building remained intact and was unearthed during the excavation (Fig. 6). Furthermore, a brick fence foundation was uncovered to the N of the palace which belonged to the main entrance road (Figs. 7–8). A layer of dark grey sand 10–40 cm thick was observed in test pits 1, 5–8, 12, and 14–18, and was dated to the 17th–18th centuries based on associated finds (Figs. 4–5).

1 pav. 1994–2022 m. tyrimų vietos situacijos planas: 1 – 2022 m. tirti plotai; 2 – 2022 m. žvalgyti plotai; 3 – 2007 m.; 4 – 2005–2006 m.; 5 – 2015 m.; 6 – 2009 m.; 7 – 2007 m.; 8 – 1994 m.; 9 – 2012 m.; 10 – 2016 m.; 11 – 2017 m.; 12 – 2021 m.; 13 – kultūros paveldo objektų teritorijų ribos. D. Kontrimo brėž.

Fig. 1. Area plan of the excavations conducted in 1994–2022: 1 – 2022 excavation area; 2 – 2022 survey area; 3 – 2007; 4 – 2005–2006; 5 – 2015; 6 – 2009; 7 – 2007; 8 – 1994; 9 – 2012; 10 – 2016; 11 – 2017; 12 – 2021; 13 – boundaries of cultural heritage sites.

Darius Kontrimas

Sapiegų rūmų Vilniuje aplinkos tyrimai

2022 m. balandį–lapkritį atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilniaus miesto istorinės dalies, vadinamos Antakalniu (UK 16084), Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (UK 762) teritorijose, Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso rūmų (UK 25771) aplinkoje, L. Sapiegos g. 13, suprojektuotų inžinerinių tinklų vietose. Iš viso ištirtos 8 bendro 337,75 m^2 ploto perkasos. Žvalgymų metu įrengiamų inžinerinių tinklų vietose, rūmų išorėje bei rūmų vidinėje ŠR patalpoje (demontuojamų grindų vietoje), žvalgytas 578,4 m^2 bendras plotas (1 pav.).

Sapiegų rūmai statyti XVII a. paskutiniame dešimtmetyje brandžiojo baroko stiliumi, išplečiant ir iš dalies perstatant XVI a. II pusėje statytus Petro Nonharto rūmus (Purlys E., Janonienė R., Nauji Sapiegų rūmų Antakalnyje interjerų tyrimų duomenys, *Pasaulietiniai interjerai.* Vilnius, 2014, p. 51–88). Kazimieras Jonas Sapiega rūmus perstatė 1689–1692 m. 1809 m. generalgubernatoriaus Aleksandro Rimskio-Korsakovo įsakymu rūmuose ir juos supančioje teritorijoje įsteigta karinė ligoninė (Janonienė R., Purlys E., *Sapiegų rūmai Antakalnyje*. Vilnius,